

Jahaja — Izvzemli ponedeljek — vsak dan zjutraj. — Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. Dopisi naj se pošiljajo uredništvu. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo. — Glavni urednik: dr. Stefan Godina. — Lastnik: konsorcijska lista Edinosti. — Tisk: tiskarna Edinost. — Naročnina znaša na mesec L. 7.—, pol leta L. 32.— in cel leto L. 60.—. — Telefon uredništva in uprave št. 11-57.

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 stotink. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 mm). — Oglasi trgovcev in obrtnikov po 40 stot. osmrtice, zahvale, poslušne in vabila po L. 1.—, oglasi denarnih zveznic po L. 2.—. — Mali oglasi po 20 stot. beseda, najmanj po L. 2.—. — Oglasi naročnika in reklamacije se pošiljajo izključno uredništvu, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

Pismo primorskih Jugoslovenov Benediktu XV.

Na pismo papeža Benedikta Petnajstega, v katerem je obsojil krivice, ki se godijo primorskim Jugoslovenom, je v imenu celega našega ljudstva odgovoril »Zbor svečnikov sv. Pavla«. Pismo se glasi takole:

Sveti Oče!

Pismo Vaše svetosti od 2. avgusta t. l., naslovljeno Nj. ekscelenci tržaškemu škofu Bartolomeju, je za jugoslovenski narod lirskega. Primorja in njegovo duhovščino prava blagovest. Ko ta narod — brezpravno prepuščen sirovemu nasilju — ni našel obrambe tam, odkoder bi mu morala priti po pravici, ki jo jamči sicer najprimitivnejši državni red: je pa Vaša svetost zavihlela v njegovo obrambo častitljivi meč najvišje moralne avtoritete. S tem je Vaša svetost najprej dala tolažbo kruto ranjenemu srcu naroda ter zmogovito dvignila njegovo zaupanje v moralno pravico, ki je bilo tako zelo potrto. A tudi ne dvomimo, da bodo iskrene besede Vaše svetosti prinesle našemu mučenemu narodu in njegovi duhovščini kmalu dejansko pomoč. Zakaj močnejši nasilniki se niso zadovoljili z uničevanjem svobode in lasti in s prelivanjem krvi, ampak so skušali še s celo mrežo laži pred svetom umazati čast tega mirnega in redoljubnega ljudstva in njegove duhovščine. Nobeno sredstvo pa ne bi moglo teh laži bolj učinkovito razdreti, kot je storila odlo-

na beseda Vaše svetosti, ki se vselej razlega po vsem svetu.

Sveti Oče! Primorska jugoslovenska duhovščina in z njo katoliška inteligencija uume ceniti dobroto Vaše besede ter se zanjo kar najprisrčneje zahvaljuje. Naša skrb je, da pomen Vaše besede, v kolikor še treba, narodu obrazložimo. To dela brez izjeme tudi vse tukajšnje jugoslovenske časopise. Naša hvaležnost je tembolj goreča, ker ljubimo katoliško cerkev; in uprav to pismo Vaše svetosti nam je nov dokaz, da sv. cerkev ne vidi samo teh, ki se bleste v svetni veličini, ampak prav kakor ljubimo, da mati objema in čuva tudi najmanjše in najbolj nesrečne otroke. Ko smo izmed takih nesrečnih otrok, nam tem bolj de zagotovilo sočutne ljubezni poglavarje sv. cerkve in tembolj čutimo potrebo blagoslova njegove molitve.

Pismo Vaše svetosti, sveti Oče, je narodu in njegovi duhovščini v nesreči odlično bodrilo ter mu daja nemalo upanja, da se bo Vaša svetost v pravi uri ozrla tudi na želje in prošnje, katere je naš narod po svojih duhovskih in v zadnjih letih opetovano predložil, da bi se bolje zavarovale njegove verske in narodne koristi. V izpričevalo naše hvaležnosti nasproti Vaši svetosti bo služilo naše prizadevanje, da bomo potrpežljivo in v tradicionalni zvestobi do katoliške cerkve in njenega vzvišenega poglavarja.

ležilo zelo mnogo govornikov iz vseh krajev države.

Zagreb za investicijsko posojilo

ZAGREB, 20. Včera je bila po iniciativi pridobitnih krogov v predsedstvu tukajšnje pokrajinske uprave pod predsedvom namestnika g. Demetrovića enkratna investicijska posojila. Udeležili so se je zastopniki vseh pridobitnih krogov, bank, obrtnih, trgovskih in industrijskih organizacij in delegati trgovske in obrtne zbornice. Sklenilo se je, da se bodo vsi krogi živo poborili za to, da se vpisovanje državnega posojila izvede na čim najširši podlagi.

Izplačevanje 20% priznanic

ZAGREB, 21. Na sobotni seji zastopnikov sindikata denarnih zavodov za izvedbo natančnega državnega posojila in zastopnika finančnega ministrstva dr. Radeja M. Jovanovića se je razpravljalo tudi o izplačilu 20% priznanic, izdanih povodom kolkovanja kronskih novčanov. Kakor poročajo, je finančni minister ugodno rešil to zadevo in se bodo v kratkem pričele, vsekakor že pred potekom podpisovanja državnega posojila, izplačevati 20% priznanice za vsote do tisoč kron.

Čehoslovaška

Masaryk na potovanju po Čehoslovaški PRAGA, 22. Predsedni Masaryk je bil na svojem potovanju po Moravskem povsod navdušeno pozdravljen od prebivalstva vseh slojev. V Brnu je Masaryk sprejel zastopnike čeških in nemških profesorjev na brnskih visokih šolah, kakor tudi zastopnike dijaštva, civilnih, vojaških in cerkvenih oblastev itd. Odgovoril je na kratko vsakemu posameznemu govorniku, poudarjajoč posebej, da se čehoslovaške visoke šole ne smejo podvreči preozkornemu intelektualizmu. Politični in splošni položaj Evrope nalaga profesorjem moralno in vzgojevalno mislijo. Težko vprašanje moderne demokracije obstoja v vzgoji in izbiri voditeljev. Čehoslovaška država mora postati vzorna država, kajti njen položaj in razvoj njene zgodovine sta ji poverila politične naloge, težje nego drugim.

Masaryk je tudi sprejel delegate delavskih slojev, katerim je govoril o svetovni gospodarski krizi. Poudarjal je, da so živilski in delovni pogoji na Čehoslovaškem boljši nego drugje. Cilj Masarykove politike in politike čehoslovaške vlade je mir. »Ohranili smo ta mir vključno velikim težočam, toda upoštevati moremo dejstvo, da bi bili že imeli novo vojno, če bi bili delali nepremišljeno.«

Po obisku Olomuca, Brslave in Uheršké, Hradiště — Bzenec — Hodonin, kjer je preživel svoja mlada leta, je prišel v slovaško glavno mesto Bratislavo, navdušeno — saj je on sam Slovák — pozdravljen. V odgovoru na pozdravne govore je Masaryk izjavil, da sta združitev Slovaške s češkimi zemljami in združitev obeh državnih parlamentov, slovaškega in češkega v enotno državo, največji uspeh revolucije. Naglašal je, da so se Slovaki udeleževali iredentističnega delovanja in bojev, spominjal je delovanje generala Stefánika in slovaških Amerikancev ter izjavil, da je do bila enakopravnost med obema polovicama naroda izraz ne samo v imenu republike, temveč tudi v svoji demokraciji. Politični program republike jamči za to, da se bosta ohranila slovaški jezik in kultura in da se posebej slovaškega značaja že danes lahko

razvijajo. Masaryk je tudi izrazil svoje veselje nad tem, da Slovaška začneja zopet delati in živeti po svojih potrebah. Na pozdrave bratislavskega župana v slovaškem, nemškem in madžarskem jeziku je odgovoril Masaryk v vseh treh jezikih. Izjavil je, da demokratska načela čehoslovaške republike izključujejo nasilno rešitev narodnih in verskih vprašanj.

Vprašanje Nemcev na Čehoslovaškem

Tekom svojega potovanja je predsednik Masaryk sprejel v Bratislavi delegata nemškega prebivalstva. Odgovoril jim je v improviziranem govoru, da je bil vedno odločen nasprotnik militarizma in imperializma. Zavedajoč se pa tekom vojne posledice eventualne zmage osrednjih vlad, se je sklenil boriti za osvoboditev čehoslovaškega naroda. Mir je, kakor vsako človeško delo — po pravici povedano — nepopoln, kar se tiče narodnostnih manjšin; ne sme se pa pozabiti, da v Evropi ni države, kjer bi se mogle natančno določiti narodnostne meje. On sam bi bil prav rad sprejel tako mejo, toda gospodarski in kulturni odnosi so tako komplicirani, da so take meje nemogoče v vseh evropskih državah, izvzemši morda prav majhne države. Treba je računati z dejanskim stanjem, in to je, da so vse države narodnostno mešane. Nemci so spremljali zgodovinsko razvijanje čehoslovaške države stoletja in so bili vključeni v novo republiko organizirani potom. Nikdar ni noben češki politik predložil Nemcem narodnih mej in Masaryk smatra, da bi jih Nemci ne bili niti sprejeli, ker je v njihovem interesu, da imajo v čehoslovaški republiki čim večje število svojih plemenskih bratov. Bivša avstroogrska monarhija je bila čudna tvorba: na eni strani nemška, na drugi madžarska manjšina sta tlačili večino prebivalstva in zato je ta država morala izginiti. Manjšina na Čehoslovaškem se mora zavedati, da je danes čehoslovaška država definitivno ustvarjena. Enako bodo morale narediti tudi države, ki se bavijo z neolajno propagando. Masaryk je zaključil, poudarjajoč, da bo vedno delal na to, da postane te pravičnosti in edinečnosti smernice vseh ukrepov.

Nasprotno sklepom parlamenta, ne zveze nemških poslancev in senatorjev, da ne bodo izpremenili dosedanje politične taktike, ki se je izražala v opoziciji rrtori politiki čehoslovaške vlade, je objavilo nemško časopisje več člankov, ki nagovarjajo na pogajanja s Čehi in na sodelovanje z njimi. Posebno agitira za to nemški agrarec senator Zuleger.

Avstrija

Naval na dunajsko borzo

DUNAJ, 20. Že delj časa je bilo opaziti tako med krogi avstrijskih krščanskih socialcev in med socialno-demokratskimi dunajskimi krogi gibanje proti nevarnemu skakanju tujih valut in deviz ter padanju avstrijske valute. Na čelu valutnega reformnega gibanja je stal v prvi vrsti znani avstrijski voditelj državni poslanec dr. Seipel. Vršila so se tozadevna zborovanja in konference strankinih vodstev. Toda do resnejših korakov ni prišlo, ker je vse pričakovalo, da bo finančni minister prišel iz Pariza z odredilno besedo. Toda dr. Grimm se je vrnil, in sicer s takimi obljubami glede sanacije Avstrije in glede predujmov, da se je vse upanje razblinilo v nič. Tudi dunajski veliki sejem ni mogel okrepiti avstrijske valute. Tuje devize in valute so dan na dan vedno bolj horendno rastle, avstrijska krona pa rapidno padala.

Tudi današnja borza se je pričela v tem pravcu. Za tujimi valutami in devizami se je pričel ob začetku borze še večji lov, kakor druge dni. Toda sredi borze je došlo do senzacije.

Okrog poldnega se je zbralo na Schottenringu poleg borze dva do tri tisoč ljudi, večina članov krščansko-socialnih strokovnih organizacij, da bi zahtevali, naj se borza izprazni in zapre. Varnostna straža je preprečila težje izgrede. Deputacija demonstrantov se je podala k policijskemu ravnateljstvu, kjer so ji izjavili, da se bo nastopilo zoper vse nezakonitosti v spekulaciji. Povedali so, da je bilo n. pr. večeraj v okolici borze aretiranih 31 zakonitih kupčevalcev, da pa bi taki dogodki, kakor je današnji poizkus, da bi se nasilno vdrlo v borzo, mogli vzbuditi v inozemstvu zelo neugodne vtise. Deputacija je bila naprosena, naj vpliva na množico pomirjevalno.

Demonstracije so trpele cel borzni čas, tako da je bila borza cel čas črna in odrezana od zunanje sveta. Umevno je, da je nastala prvi hval med borzjanci panika. Tuje devize so zopet padle. Tako je ob zaključku borze padla deviza Zagreb, ki je notirala ob začetku borze 7,70, na 7,30. — Toda proti koncu borze so borzjanci zopet dobili hladno kri in borza je zaključila, kakor pravi uradno poročilo, z mirno tendenco.

Demonstracije so trajale do treh popoldne. Šele takrat se je posrečilo policijski razgnati demonstrante.

Brezdvomno bo našel ta dogodek na

svetovnem gospodarstvenem trgu svoj odmev. In gotovo je, da ne bo ostalo samo pri teh demonstracijah.

Vprašanje je, kakšne bodo posledice in ali bo sila rešila vprašanje avstrijske valute.

DUNAJ, 20. Kakor poroča »Korrespondenz Herzog«, so pasantje pri današnji demonstraciji pred borzo pretepli več borznih obiskovalcev. 15 do 20 izmed njih je dobilo lahke poškodbe. Po 14. uri je bil zopet mir. Med demonstracijami se je na borzi nemoteno nadaljevalo poslovanje.

Železničarska stavka na Dunaju

DUNAJ, 20. Kakor poročajo večerni listi, so začeli danes popoldne stavkati uslužbenici južne železnice, da bi dosegli izplačilo pomožne vsote po 4500 kron. Ob 13. uri se je razširila stavka tudi na vzhodni kolodvor. V železniškem ministertvu se vrše pogajanja z zaupniki nameščencev zaradi takojšnje vzpostavitve prometa. Kakor javlja »Neue Fr. Presse«, je stavka omejena na uslužbenice v delavnicah.

Nemčija

Strahovita eksplozija v Nemčiji — 1500 ljudi mrtvih — Celo mesto uničeno

BEROLIN, 22. Včeraj se je zgodila v Oppau blizu Mainca strahovita nesreča. Eksplozirale so velikanske tvornice kemičnih izdelkov, in sicer »Badische Anilin und Soda-Fabrik«. Okoli 1500 ljudi, večinoma delavcev, zaposlenih v tvornici, ki so se ravno tedaj izmenjavali pri delu, je bilo mrtvih. Velikansko število ljudi je bilo ranjenih. Skoraj vse hiše v mestu so se zrušile. Po vseh bližnjih mestih so bile šipe po oknih razbite. Manjše poškodbe tri celotno Frankfurt, ki je oddaljen celih 90 km od mesta nesreče. Ceste, ki vodijo iz Oppaua, so polne vozov z ranjenci in mrličmi. Vsi vozovi so bili rekvirirani za prevažanje žrtev. Na pomoč so prihiteli francoski polki iz bližnjih mest, katerim so se pridružili ognjegasci. Vojaki in ognjegasci s krinkami proti strupenim plinom, ki so napolnili ozračje, izkopavajo mrlične in ranjence izpod ruševin. Lunknja, ki je nastala vsled eksplozije v tvornici, je kakih 150 metrov široka in kakih 25 metrov globoka.

Vzroki eksplozije niso še ugotovljeni. Ne ve se, ali je eksplozija nastala pri gazometrih ali pa pri kotlih z zvenleno kislino.

Smatra se, da znaša škoda nad 1 milijardo mark. Na borzah je zavladala silna panika vsled te nesreče, ki je v hipu uničila vse akcije. »Badische Anilin und Soda-Fabrik« — bila ena glavnih nemških tvornic kemičnih izdelkov, kakor barv, streliv, amonijaka itd. Družba je razpolagala s kapitalom 252 milijonov mark. V tvornici je bilo zaposlenih 14 tisoč delavcev, 375 inženirjev in 253 kemikov. Mesečno je tvornica izdelovala približno 100 ton kemičnih izdelkov.

Za pomoč Rusiji. — Pomoč amsterdamske internacionale

BEROLIN, 22. Socialistični listi javljajo, da je dala amsterdamska internacionala 9 milijonov mark za pomoč Rusiji.

Anglija

Angleško-irski spor. — Odgovor De Valeri

LONDON, 22. Zdi se verjetno, da se ne pošlje odgovor De Valeri pred prihodnjim tednom. Vsebinsko odgovor De Valeri se smatra za tako nejasno, da bo treba predložiti načrt za odgovor vladnemu odboru za irsko vprašanje, ki se je pred kratkim ustanovil.

»Daily Express« javlja, da bo vsebinski odgovor Lloyda Georgea približno takale: »Nemogoče se mi je z Vami pogajati, dokler se ne odrečete svojih zahtev po popolni neodvisnosti Irske. Dobro bo, če počakate, dokler se ne boste smatrali za pripadnike britanske države. Vaša zahteva, da bi Vas smatrali za zastopnike irske republike, se mora umakniti. — Nekateri listi smatrajo, da se bodo zaradi angleško-irskega spora v kratkem razpisale splošne volitve.

Čičerinova nota Angliji

LONDON, 22. Ruska trgovska delegacija v Londonu objavlja besedilo note, ki jo je poslal Čičerin Veliki Britaniji dne 18. septembra. Nota govori o prihod mednarodne preiskovalne komisije v ruske kraje, kjer vlada lakota. V tej noti pravi Čičerin, da je komisija pod vodstvom Noulensa podpirana od vlad, sovražnih Rusiji, in da se ji ne more dovoliti prihoda v Rusijo. Z dovoljenjem prihoda te komisije — pravi nota — bi se omogočilo sovražnikom svetovske Rusije, da pripravijo in izvršijo svoje načrte za napad na njo. Vendar pa — nadaljuje nota — izjavlja ruska vlada, da je pripravljena začeti direktna pogajanja z vsako vlado, ki res namerava pomagati stradajočemu ruskemu ljudstvu, in zadovoljiti vsaki upravičeni želji, ki je v zvezi s tem namenom. Slova med rusko vlado in zastopniki ter agenta Hooverja in dr. Nansena, ki so že začeli svoje delovanje na licu mesta,

dokazuje, da so oni, ki nameravajo res praktično kaj narediti, deležni v Rusiji najboljšega sprejema.

Avtorji turške zarote proti zaveznikom v Italiji in na Malti

LONDON, 22. Večerni listi javljajo iz Carigrada: Tekom preiskave, ki se je uvedla zaradi zarote proti zaveznikom, se je ugotovilo, da je vodstvo zarotne organizacije sestavljeno od Mladoturkov, ki so se nahajali do lanskega leta v Italiji, a pozneje na Malti. Med zarotniki sta bila vezir paša in Esad paša.

Rumunska in poljska vlada protestirata proti podtikanju protiruskih naklepov

LONDON, 22. Iz Varšave in Bukarešte javljajo, da sta poljska in rumunska vlada dali svojim zastopnikom v inozemstvu ukaz, da odločno zanikajo vesti o pripravljanih napadih na Rusijo.

Papež za Rusijo

ZENEVA, 22. Papež je poslal pred sedmiku Zveze narodov brzojavko, v kateri ga opozarja na obupen položaj v Rusiji in prosi, naj zastopniki vseh držav, pod njegovim predsedništvom uvedli v svojih državah živahno propagando za pomoč Rusiji.

Reka

Reška občina potrdira volitve 24. aprila

REKA, 22. Občina je priznala za veljavne izide volitev v konstituanto dne 24. aprila. Dovoljeni so trije dnevi za reklamacije.

Grška

Odpor epirskih društev proti priklonitvi k Albaniji

ATENE, 22. Kongres epirskih društev se nadaljuje. Sklenilo se je nekoliko resolucij, v katerih se protestira proti priklonitvi Argirokastro in Gorice k Albaniji.

Mala Azija

Turško poročilo

CARIGRAD, 22. Kakor javljajo turški listi, znašajo izgube grške vojske tekom bitke ob Sangariosu in tekom umika nad 20 tisoč mož, ne vstevši vojakov, obolelih na amalariji. Prve posledice zasedbe Sidri Hisarja s strani kemalistovske kolone se kažejo že v polni meri. Vsled pritiska, ki se izvaja na grško vojsko, je bila ta prisiljena, da izpremeni smer svojega umika proti severu. Na cesti, vzporedni z železnico Eski Keiru je kolona turških nacionalistov zasedla gorski del Karšadaga. Ta kolona nadaljuje svoj pohod z namenom, da se vzdrži v stiku z Kemalistovsko vojsko, ki je začel svoj pohod v Bolu. Po vesteh iz kemalistovskega tabora se turške čete zasedle Sidri Hisar. Umikajoča se grška vojska, ki se nahaja nekoliko vzhodno od Sidri Hisarja, se je spopadla s turško vojsko. Grška vojska je imela velike izgube in se je umeknila v neredu.

Amerika

Program washingtonske konference

LONDON, 22. Začasni načrt programa ameriške vlade za washingtonsko konferenco je bil tako-le določen: 1. razorožitev, omejitev pomorskih vojnih oprem, podlaga, meja in določitev tozadevnih pogojev; 2. določbe za kontrolo novih vojnih metod; 3. omejitev vojnih oprem na suhem, vprašanje Tihega oceana in skrajnega vzhoda, — vprašanja, ki se tičejo Kitajske. Razen tega je na programu proučevanje teh le vprašanj: A) teritorialna integriteta, B) administrativna integriteta, C) enakopravnost z upravnega in industrijskega stališča, D) dovoljevanje monopolov in drugih gospodarskih privilegijev, E) razvoj železnice, F) preferenčne železniške tarife, G) stanje sedaj obstoječih dogovorov in pogojev, H) sibirski in kitajski vprašanja. 3. Otoki pod mandati. Ta načrt je bil poslan vladam, ki se udeležijo konference. Te vlade so bile obveščene, da se temu programu lahko dodajo še druge točke, kakor tudi, da se lahko nekatere točke vzamejo iz njega.

Poučeni angleški krogi izjavljajo, da so točke programa presplošne. Dolej ni bil določen za konferenco še noben angleški zastopnik. Govori se, da bo določen tudi Bonar Law za delegata, čeprav ni še o tem obveščen. Točka o razpravi glede vojnih oprem na suhem zadene na veliko opozicijo. V Londonu so vedno smatrali, da se bo razpravljalo največ o vprašanju Tihega oceana. Čeravno ni nobene točne informacije, se vendar smatra, da nameravajo Zedinjene države najprej razpravljati o vprašanju razorožitve.

Slovenski stariši!
Opisujte svoje otroke
v slovenske šole!

Valjevi mlin W. JOCHMANN, Ajdovščina

SLADKO
NOVO VINO
prodaja
FRAGIACOMO
pomol Sanitā, Hugar št. 41
telefon št. 2967. 167

Inserirajte
v 'Edinosti'